Каданер О. В.
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов № 1
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна

УЧБОВИЙ ГІПЕРТЕКСТ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

Специфіка сучасних засобів навчання іноземним мовам, які формуються під безпосереднім впливом рівня розвитку техніко-технологічних можливостей сучасного суспільства, полягає в тому, що вони сполучаються з сучасними засобами комунікації. Тому їх використання в навчальному процесі з навчання іноземним мовам стає певного мірою імперативом, тим більше що і розвиток вищої освіти в цілому пов'язують з потенціалом новітніх засобів навчання, а однією з найважливіших умов підвищення якості професійної освіти є інформатизація освіти.

Оскільки як показує практика, навчання іноземним мовам студентів немовних вузів досі носить переважно репродуктивний характер, складається більш за все з розгляду та копіюванню готових мовних зразків. У зв'язку з цим студенти виявляються неготовими до вирішення проблем в ситуаціях професійного спілкування на мові, що вивчається. Таким чином, постає завдання пошуку ефективних шляхів навчання іноземної мови і нові інформаційні умови професійної підготовки студентів безумовно ведуть до необхідності викладачів освоювати нові програмні продукти та інформаційні технології, що надають широкі можливості для реалізації педагогічних цілей.

Одним з найбільш прийнятних засобів створення електронних підручників для викладача, який не є програмістом, а лише користувачем комп'ютера, слід визнати гіпертекстову технологію, яка може забезпечити активність і самостійність студента на етапах пошуку, переробки, зберігання, передачі і використання спеціальної інформації.

У сучасній літературі зустрічаються різні тлумачення терміна «гіпертекст». J. Co Conklin в 1987 році визначив гіпертекст як «механізм, що полягає в можливості зв'язати уривки тексту, переходити від одного до іншого» [3].

Н. Баранов розглядає гіпертекст з декількох позицій: «С одного боку, це особливий спосіб представлення, організації тексту, з іншого - новий вид тексту, протиставлений за багатьма своїми властивостями звичайному тексту, сформованому в гутенберговській традиції друкарства. 1 нарешті, це новий спосіб, інструмент та нова технологія розуміння тексту» [1].

Визначення гіпертекстової технології Ю. І. Шемакіна доводить положення про те, що гіпертекст є системою асоціативних зв'язків між елементами тексту; «Гіпертекстова технологія заснована на такій машинній організації текстового матеріалу, при якій лексичні одиниці представлені не тільки лінійної послідовністю, а й асоціативними зв'язками між ними, певними знаннями про предметну галузь. При досить великому матеріалі з великою кількістю зв'язків виникає доволі складний гіпертекстовий простір у вигляді своєрідної семантичної мережі, яка багатомірно відображає предметну галузь» [2].

Гіпертекст - це спосіб нелінійної подачі текстового матеріалу, при якому в тексті є якимось чином виділені слова, які мають прив'язку до визначених текстових фрагментів. Таким чином, користувач не лише гортає сторінки тексту, він може відхилитися від лінійного описи на якесь посилання, самостійно управляє процесом видачі інформації. У гіпермедіасистемі як фрагменти можуть використовуватися зображення, а інформація може містити текст, графіку, відеофрагменти, звук.

Такий спосіб представлення інформації сприяє, з одного боку, підвищенню обсягу засвоюваної інформації, а з іншого - посиленню мотивації навчання, яка є базою для формування професійної спрямованості студентів. Лінгвісти, педагоги і методисти вважають, що нелінійний текст має ряд специфічних особливостей, що перетворюють його в ефективний засіб підтримки інтелектуальної активності студента.

Створення навчального гіпертексту відбувається в послідовному виконанні наступних кроків: аналіз потреб студентів, визначення цілей і завдань, відбір навчальних матеріалів, розробка системи переходів, введення мультимедійних елементів, навчальних завдань і фрагментів для самостій-

ного заповнення. Електронна гіпертекстова структура поєднує в собі традиційні властивості тексту з особливими характеристиками, обумовленими багатомірністю її організації. Гіпертекст має такі властивості, як послідовність, розгорнення, зв'язність і цілісність. У той же час гіпертекст характеризується властивостями відкритості і незавершеності. Комплексне сприйняття сенсу, реалізованого в електронному гіпертексті, обумовлено текстовою цілісністю, як на рівні окремо взятого гіпотексту, так і всієї гіпертекстової структури.

Здійснення смислової зв'язності в гіпертексті в рамках структурних елементів - гіпотекстів - фактично аналогічно даному процесу в традиційних мовних творах - текстах. У той же час, гіпертекст слід розглядати не просто як послідовність окремих текстів, а як результат втілення нерозривного зв'язку всіх його елементів. Цілісність електронного гіпертексту проявляється завдяки спільності сприйняття ключових концептів, що реалізуються на всіх рівнях гіпертексту і є домінантою всієї розповіді. Іншими словами, розгортання концепту в електронному гіпертексті може розглядатися не тільки на лінійному (синтагматичному), але і на вертикальному (парадигматичному) рівні. Електронні гігіергекстові структури, представляючи собою багатовимірні текстові утворення, складаються з елементів, що не мають строго визначеної послідовності. Ініціюючий елемент (гіпотекст) виділяється на основі різних принципів, з урахуванням логіко-контекстуальних міркувань, авторських уподобань та інтенцій дослідника. Ключові ментально-лінгвальні елементи тексту виконують єдине прагматичне завдання, що складається в передачі єдиного концептуально-понятійного змісту на рівні всіх гіпотекстів.

Як вище було зазначено, на початкових етапах процес створення навчального курсу на основі гіпертексту збігається зі створенням традиційних навчальних матеріалів, але далі доповнюється процедурами розстановки гіперпосилань і введення мультимедійних фрагментів, для чого потрібне співробітництво з кваліфікованим програмістом.

Роль гіперпосилань для реалізації вертикальних зв'язків в гіпертексті виявляється велика, оскільки вони забезпечують перехід від одного гіпотекста до іншого, які часто відрізняється за стилем, формою і мовою викладу. Багатовимірність змістовності, рухливість і гнучкість значення найбільш

очевидно спостерігаються і ефективно сприймаються в рамках електронного гіпертексту внаслідок наявності гіперпосилань.

Електронний гіпертекст має особливі можливостями, які надають цілий ряд переваг, пов'язаних зі сприйняттям і адекватним розумінням мовних творів.

Так, наприклад, аналог традиційного «паперового» 32-х томного видання сучасної найбільшої в світі енциклопедії Britannica ефективно функціонує в електронному середовищі.

Також слід зазначити, що гіпертекстова структура активізує одночасне сприйняття декількох фрагментів своєї структури - гіпотекстів, загальний зміст яких об'єднує зміст всього мовного твору в єдине ціле.

Репрезентація інформації в гіпертекстовому проекті на сайті енциклопедії Britannica неоднорідна, що вимагає від читача різних прийомів сприйняття інформації. Оповідання може логічно розвиватися від тексту до тексту, обриватися (тобто відбувається збій сприйняття), може бути представлено в статтях, пов'язаних листовими посиланнями, які замикають оповідання, може розвиватися від загального до конкретного, тобто в тих випадках, коли статті розподілені подібно главам в книзі - є глави, розділи, підрозділи і т.д., або може бути представлено непослідовно і стрибкоподібно.

Дробове, фрагментарне уявлення багатошарової інформації активізує особливі ментальні процеси в голові читача, забезпечуючи адекватне сприйняття і розуміння інформації, визначаючи шляхи її інтерпретації. У зв'язку з цим структура гіпертексту представляється найбільш зручною для наведення статей енциклопедичного видання, складних новинних подій, інформації в інших сферах, що супроводжується великою кількістю елементів і зв'язків.

З точки зору структурно-змістовних характеристик, а також особливостей сприйняття електронний гіпертекст являє собою не просто сукупність різноманітних текстів, а поліфункціональний комплекс, частини якого (гіпотексти) прагматично орієнтовані на різні типи читачів.

До числа незаперечних переваг гіпертексту відносяться доступність, можливості тиражування, поширення, можливості експлікації і використання широкого спектру мовних потенцій, що виявляється особливо важливим при вивченні його англомовної версії. Доведено, що оптимальним для навчання іноземної мови буде замкнутий мультимедійний гіпертекст

на «жорстких» зв’язках (А.Н.Баранов), забезпечений засобами введення власної інформації.

Список використаних джерел:

1. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику: Учебное пособие. Изд. 2-е, исправленное. М.: Едиториал УРСС, 2003. - 360 с.
2. Шемакин Ю. И. Начало компьютерной лингвистики: Учеб. пособие. М.: Изд-во МГОУ, 1992. - 116 с.
3. Conklin J. Hypertext: an introduction and survey // Computer. 1987. - Vol. 20. № 9.

УДК 81(063)
М74

Мова у світлі класичної спадщини та сучасних парадигм: Матеріали
М74 міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 8-9 березня 2019 р. - Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2019. - 100 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Наукової філологічної організації «ЛОГОС» не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Мова у світлі класичної спадщини та сучасних парадигм».

УДК 81(063)